

Raportti hyvinvointisuunnittelun toteuttamisesta 2022

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2022–2025 ja ikäkausittaiset hyvinvointisuunnitelmat hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 21.3.2022.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ohjaa hyvinvointisuunnitelman painopisteet, jotka tukevat Espoon strategian hyvinvointitavoitteiden toteuttamista:

- Edistämme osallisuutta ja yhdenvertaisuutta
- Tuemme mielen hyvinvointia
- Kehitämme viihtyisiä, turvallisia ja aktiivisuuteen kannustavia asuinympäristöjä
- Vahvistamme eri toimijoiden yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin tukemiseksi
- Edistämme
 - lasten ja nuorten hyvää arkea
 - työkäisten työ- ja toimintakykyä
 - ikääntyvien hyvinvointia ja toimintakykyä
 - vieraskielisten kotoutumista ja hyvinvointia

Hyvinvointityön toteuttamisesta raportoidaan ikäryhmittäin ja niissä huomioidaan valtuustokauden painopisteet. Hyvinvointityön kehittämistä tukee valtuustokaudella myös Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelma.

1. Lasten ja nuorten hyvinvointityö

Koronan aikana nuorten kokema koulu-uupumus oli selvässä nousussa, samoin kuin kokemus opintojen merkityksellisyyden katoamisesta. Kouluterveyskyselyn 2021 tuloksissa huolta herätti niin ikään lasten ja nuorten kokema ahdistuneisuus, vaikeudet sosiaalisissa suhteissa ja koettu masentuneisuus. Vuonna 2022 koronan aiheuttama hyvinvointivaje vaikutti lasten ja nuorten elämään edelleen monin tavoin. Toimenpiteitä ryhdyttiin toteuttamaan niin toimialoilla ja tulosyksiköissä kuin poikkihallinnollisten Hyvinvoiva Espoo-ohjelman toimesta ja Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman puitteissa hyvinvointivajeen paikkaamiseksi.

Vuoden 2022 aikana varhaiskasvatus sai valtion myöntämää rahoitusta moniin eri hankkeisiin, joiden tavoitteena oli vahvistaa inklusiivisuutta varhaiskasvatuksessa, lisätä yhdenvertaisuutta sekä tasoittaa ja ehkäistä alueellista eriarvoistumista. Tasa-arvo-hankkeista saatuja valtionavustuksia käytettiin tarvittavan lisähenkilökunnan palkkaamiseen. Hanke tuki valmistautumista 1.8.2022 varhaiskasvatustuomaan muutokseen sekä inklusiivisuuden kehittämiseen varhaiskasvatuksessa muun muassa henkilökuntaa kouluttamalla. Uuden varhaiskasvatustuoman myötä varhaiskasvatukseen tuli tuen kolmitasoisuus. Tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä yleisen tuen tukipalveluista tehdään hallintopäätös, joka edellyttää lapsen ja huoltajan kuulemisen.

Suomenkielinen ja ruotsinkielinen varhaiskasvatus ja perusopetus saivat kaksi rahoitusta Opetus- ja kulttuuriministeriöltä Oppimisen tuki ja inklusio esi- ja perusopetuksessa -projektille. Ensimmäinen projekti käynnistyi vuonna 2021 sekä toinen projekti vuonna 2022 ja jatkuu vuodelle 2023. Tavoitteena on oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä inklusion kehittäminen kapunkitasoisesti: oikea-aikaisen ja oikeanvahvuisen tuen järjestäminen, kolmiportaisen tuen rakenteen selkeyttäminen ja vahvistaminen sekä oppilaan eheä koulupolku. Projektityöntekijät

järjestivät muun muassa inklusiivisen toimintakulttuurin kehittämiseen liittyviä tapaamisia ja koulutuksia esiopetusyksiköille ja kouluille, heidän tarpeidensa mukaisesti.

Koulujen ja oppilaitosten hyvinvointityön tavoitteena on vahvistaa toimintakulttuuria, joka tukee kaikkien opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Kouluissa opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä eli yhteisöllinen hyvinvointiryhmä. Yhteisön toimintakulttuurin kehittämistä ja yhteisöllistä hyvinvointityötä johtaa rehtori.

Vuoden aikana vahvistettiin yhtenäistä oppimispolkua varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välillä, sekä rakennettiin prosessit oppivelvollisuuden laajenemiselle perusopetuksesta toiselle asteelle. Työtä tehtiin myös turvallisuuden eteen eri tahoilla mm. koulukiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseksi. Loppuvuodesta opiskeluhuollossa valmisteltiin opiskeluhuollon palvelujen järjestämisvastuun siirtymistä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle toimivan siirtymän turvaamiseksi.

Suomenkielisessä perusopetuksessa perustettiin opiskeluhuollon kehittämiseen rehtoryöryhmä, jossa opiskeluhuollon työntekijät olivat aktiivisesti mukana. Vuoden aikana vahvistettiin myös opiskeluhuollon alueellista yhteistyötä. Aluepäälliköiden johdolla aluepsykologi, aluekuraattori ja osastonhoitaja ovat tavanneet säännöllisesti ja kehittäneet opiskeluhoitoa alueelliset erityispiirteet huomioiden.

Alkuvuodesta 2022 järjestettiin kaupunkitasoinen etävanhempainilta turvallisuusteemalla, sekä keväällä alueelliset etävanhempainillat neljällä eri alueella mielen hyvinvoinnin teemalla. Etävanhempainillat keräsivät yhteensä noin 700 osallistujaa.

Sitouttavan kouluyhteistyön (SKY) hankkeella on pyritty ennaltaehkäisemään 5.–9.luokkalaisten koulupoissaoloja vahvistamalla kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tukevia käytänteitä. Tavoitteena on ollut myönteisen, kohtaavan toimintakulttuurin sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen. SKY hankerahalla on pilotoitu 12 suomenkieliseen ja kolmeen ruotsinkieliseen kouluun uutta opetushenkilöstöön sitomatonta yhteisöohjaajien henkilöstöä lasten- ja nuorten kasvun tueksi. Lisäksi SKY hankkeella on tuettu tunne- ja vuorovaikutustaitojen lisäämistä osaksi opetusta ja koulun arkea sekä kohdistettu tähän lisä- ja täydennyskoulutusta. Närvaroteam toimii lisäksi ruotsinkielisissä kouluissa poissaoloihin puuttuen.

Opetussuunnitelman toimintakulttuurin kehittämiseen keskittyvällä OPS-agenttitoiminnalla on osaltaan myös kehitetty koulujen hyvinvointityötä. Yhtenä merkittävänä tavoitteena on ollut lisätä oppilaiden ryhmään kuuluvuuden ja turvallisuuden tunnetta sekä osallisuuden kokemusta osana kouluyhteisöä.

Koulutuksellista tasa-arvorahaa saatiin Kasvun ja oppimisen toimialan tulosityksiköihin yhteensä noin 5,4 milj. euroa ja korona-avustusta noin 2,7 milj. euroa. Tuki on suunnattu kriteerien mukaan tukemaan koulujen toimintaa ja kasvattivat muun muassa opetushenkilöstön ja yhteisöohjaajien resursseja.

Opiskeluhuollossa vahvistettiin resursseja, ja palkattiin valtionavustuksen turvin 11 määräaikaista kuraattoria ja 1 psykologi. Heidät vakinaistettiin syksyllä 2022, jotta turvataan henkilöstömitoituksiin pääsy. Kuraattorien osalta vuoden 2022 alussa tuli voimaan sitova henkilöstömitoitus, jonka

mukaisesti tulisi olla vähintään yksi kuraattori 670:tä oppilasta kohti. Psykologien osalta rekrytointihaasteet olivat merkittäviä, ja useita kouluja oli vailla psykologipalveluja.

Vuonna 2022 neuvolassa jouduttiin edelleen priorisoimaan raskaana olevien ja vauvojen vastaanottoaikojen saatavuuteen. Suunnitelman mukainen tavoite palata normaaliin toimintaan kesän 2022 jälkeen ei täysin toteutunut, joten muun muassa kaikille leikki-ikäisille ei terveystarkastuksia voitu toteuttaa määräaikana eli aikojen saatavuus pitkittyi. Tämä johtui henkilöstön poissaolomäärien lisääntymisestä, henkilöstön vaihtuvuudesta sekä sijaisten rekrytointihaasteesta. 2–6-vuotiaiden osalta määräaikaisista terveystarkastuksista toteutui 66 prosenttia vuonna 2022 (tavoite 88 prosenttia). Masennuksen seulonta kummallekin vanhemmalle toteutuu sekä raskauden aikana että synnytyksen jälkeen. Aikuisten mielenterveyspalveluiden ja neuvolan välinen yhteistyö matalan kynnyksen konsultaationa jatkuu ja koetaan erittäin tärkeäksi.

Kouluterveydenhuollon terveydenhoitajien tekemistä määräaikaistarkastuksista toteutui lukuvuonna 2021–2022 58,5 prosenttia (2020-2021 50 prosenttia). Kouluterveydenhuollon lääkärit pystyivät toteuttamaan 36 prosenttia (2020-2021 17 prosenttia) suunnitelluista terveystarkastuksista. Poikkeusvuosien jälkeinen tuen tarve lapsilla ja perheillä on selkeästi lisääntynyt, jonka vuoksi koulu- ja opiskeluterveydenhuollon resurssia kohdennettiin erityisen tuen tarpeen käynteihin. Tämä heikensi huomattavasti koululaisten ja opiskelijoiden mahdollisuutta päästä määräaikaistarkastuksiin ja toisaalta aiheutti hoitovelkaa tuleviin vuosiin. Kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta on huomattu tarve kehittää yhä edelleen lasten ja nuorten mielenterveyspalveluita, palveluihin ohjausta sekä yhteistyötä nuorisopalveluiden ja opiskeluhuollon kanssa.

Lasten, nuorten ja perheiden maksutonta harrastetoimintaa järjestettiin normaalisti kevät – ja syyskaudella. Koululaisten loma-ajoilla oli maksutonta toimintaa sekä liikunnanohjaajien järjestämänä HOP ON HOP OFF-toimintana sekä kumppanuuksin eri puolella Espoota. Kumppanuuksin järjestetyt alakoululaisten Monilajileirit Espoonlahdessa ja Leppävaarassa olivat suosittuja. Järjestimme kauppakeskuskierroksen, jossa tavoitteena oli markkinoida maksuttomia harrasteryhmiä. Olimme mukana Espoon kutsunnoissa liikuntaneuvontapisteellä sekä tarjosimme kutsuntaikäisille erillistä liikuntakurssia. Tarjosimme myös vastaanottokeskuksessa olleille alakouluikäisille ukrainalaisille lapsille mahdollisuutta osallistua leirille maksutta. Kaupunginhallitus myönsi lisärahaa liikuntapalveluille. Tätä rahaa seurat voivat hakea ukrainalaislasten toteutuneisiin liikuntaharrastuskustannuksiin.

Harrastamisen Suomen mallia toteutettiin Espoon harrastuspolulla syyslukukaudella lähes kaikissa Espoon kouluissa. Harrastuspolku mahdollistaa maksuttoman, viikoittaisen harrastamisen 3.–9.-luokkalaisille koulupäivän yhteydessä. Vuoden lopussa harrastusryhmiä oli yhteensä 185 ja niissä oli 1548 osallistujaa. Toimintaa rahoitetaan Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen tarkoitettulla valtionavustuksella. Harrastuspolku edistää Espoo-tarinan valtuustokauden tavoitetta ”Jokaisella nuorella on vähintään yksi mieluisa harrastus”.

Erityisenä painopisteenä toiminnassa onkin niiden lasten ja nuorten tavoittaminen, joilla ei vielä ole ohjattuja harrastuksia. Tämän tavoitteen edistämiseksi Espoo osallistui OKM:n erityisavustuksen turvin etsivän harrastustoiminnan pilottikokeiluun syyslukukaudella 2022. Espoossa kokeiltiin matalan kynnyksen taideharrastusten järjestämistä hankkeeseen palkattujen taideohjaajien vetämänä. Koulukuraattorit olivat tärkeitä yhteistyökumppaneita rekrytoidessa osallistujia näihin matalan kynnyksen harrastusryhmiin.

Ohjaamotalo palveli alle 30-vuotiaita espoolaisia livenä, puhelimitse, sähköpostilla ja eri sosiaalisen median välineitä hyödyntäen. Walk in -palvelussa oli kohtaamiskertoja vuoden aikana 1437. Ajanvarauksellisissa yksilötapaamisissa nuoria tapasivat muun muassa mielenterveys- ja päihdesairaanhoidaja, asumisneuvoja, talous- ja velkaneuvoja ja uraohjaaja. Eniten tapaamisia oli mielenterveys- ja päihdesairaanhoidajilla, joilla oli varattuja aikoja yhteensä 347. Suositua oli myös Työllisyys Espoon Taitava työnhakija- yksilötapaamiset, joita oli vuoden aikana 147. Nuorten aktivointipäivillä 122 nuorta teki itselleen aktivointisuunnitelman. Etsivä nuorisotyö kohtasi myös paljon nuoria vuoden aikana, yhteensä 1 550. Jalkautuvalla etsivällä nuorisotyöllä kohtaamiskertoja oli 17 443. Ohjaamotalon alaisissa nuorten ryhmissä kohtaamiskertoja oli 4 944 ja erilaisia yksilötapaamisia 4 077 kappaletta.

Nuorisopoliklinikka Nupolissa ja yhteistyökumppaneilla näkyi koulunkäynnin haasteista kärsiviä nuoria enenemissä määrin. Koulun palaaminen tuotti osalle nuorista merkittäviä haasteita, jotka näkyivät palveluissa. Vastaanottoaikoja tarjottiin hybridimuotoisesti ensisijaisesti nuoren tarpeista lähtöisin. Ryhmätoimintoja alkuvuodesta oli etänä, ja liveryhmiä oli käynnissä vasta kevään/syksyn aikana.

Nupolin lääkärivaje saatiin korjattua ostopalvelulääkäreillä. Tämä vaikutti alkuvuoteen siten, että lääkärijonoja purettiin alkuvuoden ajan ja esimerkiksi erikoissairaanhoidon tasoista hoitoa tarvitsevat nuoret saatiin osittain viiveellä oikean tuen piiriin. Nupoli sai lisämäärärahaa koronan aiheuttamiin hoitajonon purkuun myös vuodelle 2022, jotka toteutettiin ostoina A-klinikka oy Nuorten palveluista. Jonojen purulla on ollut suuri positiivinen vaikutus nuorten hoitojen saatavuuteen

Vuoden 2022 aikana koronan jälkeen aloitettiin lisäämään yhteistyökumppaneiden välistä yhteistyötä. Nupolissa aloitettiin Terapiat-etulinjaan koulutukset huhtikuussa 2022. Terapiat-etulinjaan koulutuksen myötä Nupolissa aloitettiin toteuttamaan nuorten ohjattua-omahoitoa marraskuussa 2022 lähtien. Nupolissa osallistuttiin myös Nuorisopsykiatri perusterveydenhuollossa hankkeeseen syyskuusta lähtien. Hanke mahdollisti nuorisopsykiatrin palveluta osaksi alkuarviotiimiä. Hanke jatkuu vuoden 2023 loppuun saakka.

Nuorten huoltajia ja vanhemmuutta on tuettu myös Nuorisoperheneuvolan toiminnalla, joka palveli vuonna 2022 aikana 304 asiakasta. Talousneuvolan asiakkaista noin 26 prosenttia oli lapsiperheitä. Toimeentulotukea myönnettiin lasten harrastuksiin 2 366 kertaa, ja lapsiperheiden osuus asumisen tuen palveluissa oli noin 20 prosenttia.

Lastensuojelussa kokemusasiantuntijoiden asiantuntijuutta (Nuorten Yhteiskehittäjien ryhmä ja vanhempien roolissa olevia kokemusasiantuntijoita) on hyödynnetty paljon vuoden aikana. Kokemusasiantuntijat ovat olleet mukana asiakastyössä, palveluiden kehittämisessä ja hyvinvointialueen valmistelussa. Espoon Barnahus-hanketyöskentely asettui lapsiperheiden erityispalveluun, mutta työskentelyä tehtiin yli palvelualueiden. Hanketyöskentelyn tavoitteeksi asetettiin keväällä 2022 monialaisissa työpajoissa laaditun palvelupolkumallin juurruttaminen, kaltoinkohtelu epäilyprosessin alkuvaiheen työskentelyn laadun kehittäminen (väkivallan tunnistaminen, ilmoitusten sisältöjen informatiivisuuden lisääminen, lasten kohtaamiseen liittyvä osaaminen) sekä psykososiaalisen tuen ja hoidon palvelupolun kehittäminen.

Ravitsemusterapeuttien vastaanotoilla näkyi vuonna 2022 syömishäiriöisten nuorten ja syömispulmaisten lasten lisääntynyt määrä. Osasyynä lienee koronatilanteen tuomat haasteet perheissä. Syömisellä oireilevilla nuorilla oireet olivat myös selvästi aiempaa vaikeampia. Alle

kouluikäisten perheet suosivat etävastaanottoja muita ikäryhmiä useammin. Espoon ravitsemusterapeutit osallistuivat HUS-alueen Hyvä kierre -verkostoon, jonka yhtenä päämääränä on lasten ja nuorten ylipainokehityksen taittuminen. Aiheesta laadittiin muun muassa video tukemaan ja sitouttamaan lapsia ja perheitä hoitoon lihavuuden hoitopolulla ja video toimii myös työkaluna ammattilaisille.

Vammaispalvelut järjestivät vammaisten lasten perheille työpajoja syksyllä 2022 Länsi-Uudenmaan muiden kuntien kanssa yhteistyössä, jotta heidän näkemyksiään hyvinvoinnista ja palveluista pystytään hyödyntämään hyvinvointialueuudistuksen keskellä.

Monikielisen väestön osuus Espoon asukkaista kasvaa. Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvat lapset ja nuoret ovat olleet vuonna 2022 väestöosuuteen (noin 21 prosenttia asukkaista) verrattuna yliedustettuina muun muassa lastensuojelun avopalveluissa (noin 30 prosenttia) ja lasten kuntoutuspalveluissa (noin 50 prosenttia). Myös vammaispalveluissa heidän osuutensa on lisääntynyt (noin 30 prosenttia lasten tiimin asiakkaista). Monikieliseen väestöön kuuluvat perheensä tarvitsevat edelleen tukea löytääkseen tarvittaessa palveluiden pariin nykyistä nopeammin. Tavoittamiseen ja tiedon levittämiseen on kiinnitetty huomiota. Esimerkiksi Hello Espoo -infon moniammatillinen tiimi palvelee laajasti monikielistä väestöä, myös lapsiin ja nuoriin liittyvissä asioissa. Espoossa toimii myös monikielisen ja -kanavaisen viestinnän toimialat ylittävä ryhmä, joka tuo yhdessä pohdittavaksi ajankohtaisia viestintätarpeita ja toteuttaa toimenpiteitä niihin vastaamiseksi. Arabiankielisille suunnattu Haya-nettipalvelu tavoitti vuonna 2022 runsaasti nuoria ja perheitä, nettisivuilla käyntejä oli 8 206 kpl. Perhesosiaalityön yhteinen Moniku-palvelussa asiakkuuksia oli 583 kpl.

Vuonna 2022 neuvolan asiakkaista oli monikielisiä 28,5 prosenttia (vuonna 2021 27 prosenttia), varhaiskasvatuksessa 30,1 prosenttia (vuonna 2021 28,3 prosenttia), perusopetuksessa 27,4 prosenttia (vuonna 2021 20,1 prosenttia) ja lukio-opetuksessa 11,45 prosenttia (vuonna 2021 10,5 prosenttia). Ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen oppilasmäärät olivat kovassa kasvussa, osittain myös Ukrainasta tulleiden lasten johdosta (noin 20 prosenttia valmistavan opetuksen oppilaista). Lukuvuonna 2021–2022 ryhmiä oli 32, ja oppilaita 391. Joulukuuhun 2022 mennessä määrä oli kasvanut 63 ryhmään ja 732 oppilaaseen. Neljä päätoimista ja 2 sivutoimista kulttuuriohjaajaa tukevat kouluja monikulttuuristen perheiden kanssa. Vuonna 2022 maahanmuuttajataustaisille oppilaille tarjottiin samanaikaisopetuksena tukea eri oppiaineissa omalla äidinkielellä. Tukea annettiin 11 eri kielellä yhteensä.

Syksyllä järjestettiin neljä Jatko-opinnot tutuiksi -infotilaisuutta maahanmuuttotataustaisille 6.–9. luokkalaisille oppilaille ja heidän huoltajilleen yhteistyössä Omnian ja lukiokoulutuksen kanssa. Tilaisuus tulkattiin kymmenelle kielelle. Infoa oman äidinkielen ja vähemmistöuskontojen opetuksesta, kulttuuriohjauksesta ja yhteishausta tarjottiin myös Hello Espoo -tapahtuman yhteydessä.

Lukioissa on viime vuosina nostettu opiskelijoiden sisäänottomääriä, mikä mahdollistaa myös entistä useammalle maahanmuuttotataustaiselle nuorelle lukio-opintojen aloittamisen. Keskinäisen ymmärryksen lisäämiseksi ja maahanmuuttotataustaisten nuorten rinnalla kulkijoiksi on palkattu Opetushallituksen hankerahoituksella kulttuuriohjaajia (4 henkilöä), tehty toimenpiteitä monikielisten opintojen tukemiseksi ja tiedotuksen parantamiseksi sekä ryhdytty kehittämään S2-opetusta.

2. Työikäisten hyvinvointityö

Espoon työttömyysaste oli vuoden 2022 lopussa 8,7 prosenttia, eli 13 049 henkilöä (vuonna 2021 9,3 prosenttia). Ennen koronakriisiä (2/2020) Espoon työttömien osuus työvoimasta oli 7,5 prosenttia. Työllisyyden kuntakokeiluja jatkettiin vuoden 2024 loppuun. Helmikuussa 2023 eduskunnan käsittelyssä hyväksyttiin TE2024 lakiehdotus, jonka valmistelua aloitettiin Työllisyys Espoossa vuonna 2022. TE2024 uudistuksen tavoitteena on siirtää kunnille pysyvästi nykyiset TE-toimiston järjestämisvastuut. Kesällä 2021 vahvistettu sote-uudistus vaikutti myös työikäisten monialaisiin palveluihin, joiden siirtoa valmisteltiin syksyn 2022 aikana. Yhteistyötä käynnistettiin LUVN työllistymistä edistävien palveluiden kanssa.

STM:n ohjaama Espoon työkykyhanke käynnistyi sosiaalihuollon, terveydenhuollon, Kelan ja Työllisyys Espoon yhteistyönä 2020 syksyllä ja päättyi 31.12.2022. Työkykytiimiin rekrytoitiin sosiaaliohjaaja, kaksi terveydenhoitajaa ja osa-aikainen lääkäri. Kesäkuussa 2022 aloitti ostopalveluna myös monialainen lääkäri- ja työkykyarvion palvelu, jonka arvioitiin nopeuttavan asiakkaiden prosesseja, jotka ovat usein pitkiä ja hitaita. Hankkeen vaikutukset näyttävät jatkuvan tulevalle vuodelle ja käytäntöjä kehitetään LUVN:n tasoisiksi. Hankkeen päätyminen vaikutti myös tuleviin henkilöstöresursseihin, joten toiminta supistuu hanketta edeltäneeseen tilanteeseen. Asiantuntijalääkäri jatkaa 1 päivä/viikossa vuonna 2023. Hankkeen aikana kertynyttä tietoa ja uusia toimintatapoja (muun muassa konsultointia) on tarkoitus hyödyntää LUVN:n työllistymistä edistävien palveluiden kehittämisessä.

Aikuisten sosiaalipalveluissa vuonna 2021 alkanut asumissosiaalityön-hanke (ATSO) jatkaa Sosiaali- ja terveysministeriön uuden hankerahoituksen myötä vuoden 2023 loppuun asti. Hankkeen tavoitteina ovat 1) asumistaloussosiaalityön tiimin perustaminen, 2) nopean asuttamisen (NAM) ja tukipalvelun mallin luominen ja 3) vahvistaa ennaltaehkäisevää työtä keskeisten kumppaneiden kanssa. Hankkeesta ajalta 2021–2022 tehtiin loppuraportti. Toimivia malleja on tarkoitus ottaa käyttöön hyvinvointialueella. Nopean asuttamisen mallia ympäristöministeriön selvityshenkilö suosittelee otettavaksi käytännöksi valtakunnallisella tasolla ja mahdollisesti tulevalla uudella ohjelmakaudella. Espoon asunnottomien määrä väheni ARA:n tilaston mukaan 100 hengellä vuodesta 2021 vuoteen 2022 (528 -> 428). Erityisesti asunnottomuutta saatiin vähennettyä pitkäaikaisasunnottomien, nuorten ja naisten osalta.

Mielenterveys- ja päihdepalvelut ohjasi 315 asiakasta jatkotukeen järjestöpalveluihin, liikunta- ja kulttuuripalveluihin ja muihin kunnan tukipalveluihin. Asiakasohjausprosessi jatkaa vuonna 2023 hyvinvointialuetasoisesti. Ohjaamotalon toimintaan ohjataan Valtionavustuksen tuella mielenterveys- ja päihdepalveluista kahden sairaanhoitajan työpanos, kumpikin 50 prosentilla työajalla. Rahoitus on määräaikainen, toukokuusta 2022 huhtikuun 2023 loppuun. Valtioavustusta haetaan ajalle 1.5.2023-30.4.2024. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuutta on mitattu aikuisten sairaanhoitajan vastaanottojen T3 arvolla. Vuonna 2022 T3 vaihteli 7-29 pv kuukausittain. Jatkuvuudelle palveluiden saatavuuteen pohditaan kuvaavampaa mittaria kuin T3.

Ravitsemusterapiassa toteutettiin suunnitellusti elintapamuutoksien tukemiseen suunnattu Hyvinvointia ja terveyttä arkeen pilottiryhmä tammikuussa 2022. Pilottiryhmä toteutettiin Teamsilla rajoitusten takia. Ryhmävalmennuksia jatkettiin hyvien kokemusten perusteella. Ryhmiä toteutettiin vuonna 2022 yhteensä neljä ja osallistujia oli yhteensä 39. Osallistajat raportoivat ryhmän aikana painon- ja verenpaineen laskua, verensokeritason parantumista sekä näiden myötä muun muassa insuliinilääkitysten pienentämistä. Lisäksi raportoitiin kasvisten käytön lisääntymisestä sekä ateriarvion ja ruokasuhteen parantumisesta ryhmän aikana. Vuonna 2023 ryhmiä jatketaan

nimellä Eväitä arjen painonhallintaan. Vuoden 2022 ryhmäläisten toiveesta rakennettiin jatkovertaistukea varten uusi digitaalinen vertaisryhmä kaikille ryhmään osallistuneille, jatkoryhmälle on lisäksi suunniteltu neljä tapaamista vuoden 2023 ajalle ryhmäläisten kanssa yhdessä sovituin teemoin.

Kulttuurin tulosityksikkö, Työllisyys Espoo ja Espoon Kaupunginteatteri toteuttivat yhdessä Valokeila työnhakuun -työllisyyspilotin syksyn 2022 aikana. Pilotin tarkoituksena oli kokeilla taidelähtöisiä menetelmiä Espoon työllisyyden kuntakokeilussa. Syksyllä järjestettiin työpajoja, joissa draamatyöskentelyn keinoin kirkastettiin osallistujien omia vahvuuksia ja harjoiteltiin käytännön työnhakutaitoja.

Lähiliikuntapaikat houkuttelivat espoolaisia liikkumaan lähellä arkea: Espoo rakensi kolme uutta ulkokuntosalia ja yhdet uudet kuntoportaat. Erityisryhmille lisättiin viisi uutta liikuntaryhmää kumppanuusyhteistyössä. Lapsiperheille tarjottiin alueellisia, maksuttomia Perhe Töpinöitä. Kohdennettuja, matalan kynnyksen liikkumisryhmiä työikäisille järjestettiin yhteistyössä työterveyspalveluiden ja aikuissosiaalityön kanssa. Liikunnanohjaajien toteuttamaa liikuntaneuvontaa sai 59 terveysasemien asiakasta. Digitaalisia etäjumppia oli tarjolla maksutta työikäisille netissä kolme ryhmää viikossa ja Liikuntaa ja painonhallintaa –liikuntakursseja järjestettiin niin verkossa kuin liikuntapaikoilla yhteensä kuusi ryhmää. Hydrohex-virtuaalivesijumppia tarjottiin uimahallin sisäänpääsymaksulla Matinkylän ja Leppävaaran terapia-altaassa. Hydrohex-virtuaaliuimaopetus mahdollistaa myös uimaopetusvinkit lapsiperheille Leppävaaran uimahallissa. Hydrohex-virtuaalivesijumppaohjelma aloitettiin myös Espoonlahden uimahallissa tammikuussa 2023. Liikuntaneuvonta espoolaisilla terveysasemilla, fysioterapian kiintiöpaikat ja kohdennetut liikkumisryhmät jatkuvat LUVN-yhteistyönä Espoossa.

Kaupunkiympäristöhankkeisiin liittyvää viestintää ja vuorovaikutusta kehitetään asukaslähtöisesti. Asukkaiden toivoma Vaikuta nyt –uutiskirje julkaistiin alkuvuodesta ja siinä kahden viikon välein kerrotaan ajankohtaisista vaikuttamismahdollisuuksista kaupunkiympäristöhankkeissa, asukastilaisuuksista ja tärkeimmistä uutisista. Uutiskirjeitä julkaistiin vuoden aikana yhteensä 20. Keväällä järjestettiin yhteistyössä kaupunkisuunnittelun ja Omnian kanssa uudenlainen 15 tilaisuutta käsittävä Meidän Espoo 20X0 –tapahtumasarja, johon kuului teemailtoja, keskusteluiltoja ja työpaja. Tapahtumasarja palkittiin kaupunginjohtajan innovaatiokilpailussa kunniainnoinnalla ja tapahtumasarjan vuorovaikutusaineiston analyysistä julkaistiin raportti kaupungin verkkosivustolla joulukuussa.

3. Ikääntyneiden hyvinvointityö

Korona-ajan rajoitukset vaikuttivat ikääntyneille suunnattuun toimintaan erityisesti vielä vuoden 2022 alkupuolella. Palvelukeskukset ja päivätoiminta olivat suljettuna vuoden alusta, mutta toimintaa ja tiloja päästiin käynnistämään maaliskuussa. Ryhmätoimintaa ja järjestöjen toimintaa toteutettiin tilasulkujen aikana etänä mahdollisuuksien mukaan.

Korona-ajan vaikutukset näkyivät ikääntyneessä väestössä mm. toimintaan osallistumisen vähenemisenä. Esimerkiksi +68 Sporttirannekkeen uimahallikäyttö ja senioriliikuntaryhmien osallistujamäärät putosivat huomattavasti verrattuna aikaan ennen koronaa. Ikääntyneitä kannustettiin palaamaan liikuntatoimintaan mm. lähettämällä ”Kutsukirje liikuntaan” kaikille yli 75-vuotiaille. Liikunnan ystävätoiminnasta tiedotettiin tehostetusti kauden käynnistyessä syksyllä. Korona-aikana toiminnasta pudonneita pyritään löytämään myös vuoden aikana käynnistyneen Voimaa Vanhuuteen -ohjelman yhteisillä toimenpiteillä. Vuonna 2022 ohjelmassa tehtiin

alkukartoituskyselyt senioreille ja ikääntyneiden kanssa toimiville ammattilaisille ja valmisteltiin ohjelman toimintasuunnitelma.

Koko kesäajan toteutetut alueelliset viikoittaiset ulkojummat saivat senioreilta hyvän vastaanoton. Elokuusta alkaen avoimet kuukausittaiset Seniorit liikkeelle -liikunta ja hyvinvointitapahtumat toteutettiin eri teemoilla yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Digitaaliset livejummat ja tallenteet vakiintuivat osaksi ohjattua liikuntatarjontaa.

Vapaaehtoistoimintaa vahvistettiin Ulkoiluystäväksi iäkkäälle -koulutuksilla, jotka toteutettiin kahden vuoden koronataujan jälkeen syksyllä ja keväällä. Liikuntapalveluihin hankittiin esteettömän luontoliikunnan apuvälineitä, järjestettiin koulutusta niiden käyttöön ja lainattiin apuvälineitä palvelukeskuksiin. Vieraskielisten ikääntyneiden liikuntaa tuettiin käynnistämällä Jade-yhteistyö liikuntapalveluissa.

Ikääntyneen väestön hyvää ravitsemusta edistettiin Nestorin järjestämällä ravitsemusluennoilla. Vanhusten palvelujen ammattilaisille ravitsemusosaamista tuettiin järjestämällä koulutuksia ikääntyneiden ravitsemuksesta.

Ikääntyneille suunnatusta toiminnasta, tapahtumista ja palveluista viestittiin monikanavaisesti niin sanomalehdissä kuin sähköisillä kanavilla. Vanhusten palvelut julkaisi kolme kertaa vuoden aikana Länsiväylä-lehdessä Elinvoimaa Ikääntyneille -liitteen, jossa oli tietoiskuja hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä teemoista sekä tietoa senioreille suunnatuista tapahtumista ja toiminnasta. Nestorissa toteutettu chat-pilotti syksyllä 2022 antoi kokemusta uudenlaisen sähköisen kanavan käytöstä ikääntyneiden neuvonnassa.

Matalan kynnyksen neuvontaa toteuttavaa Senioripaku-pilottia jatkettiin Kulttuurin, Liikunnan ja Vanhusten palvelujen yhteistyöllä. Senioripaku vei kulttuuri-, liikunta ja neuvontapalveluita sinne, mihin ikäihmisten on helppo tulla. Pysäkkitoiminnan lisäksi Senioripaku-toimintaa jatkettiin loppuvuonna istuttamalla kukkia palvelukeskusten pihoihin. Yhteensä toiminnalla tavoitettiin lähes 1 000 ikäihmistä tai heidän läheistään. Kokemukset osoittivat, että tämäläiselle liikkuvalla toiminnalle on tarvetta, ja että viestintä on erittäin tärkeässä roolissa. Toiminta jatkuu vuonna 2023 Hyvinvoiva Espoo -ohjelman rahoituksella siten, että panostetaan erityisesti Senioripaku-toiminnasta viestimiseen yhdessä LUVN:n ikääntyneiden palvelujen kanssa.

Palvelukeskustoiminnassa kehitettiin yhdessä kolmannen sektorin kanssa etsivää vanhustyötä ja matalan kynnyksen toimintamalleja, jotta osallistumiseen tukea tarvitsevat tai toimintakyvyltään heikentyneet ikääntyneet löytäisivät ja kiinnittyisivät toimintaan paremmin. Järjestöjen oikeus käyttää palvelukeskusten tiloja säilyi hyvinvointivointialueelle siirryttäessä. Palvelukeskusten rajallisen tilakapasiteetin vuoksi tilojenkäytön tarkastelu jatkuu vuonna 2023. Nestorissa mallinnettiin ja pilotoitiin omaishoitajien jaksamisen tueksi tarjottavaa koulutusta.

Pitkäaikaishoidon yksiköissä ei ollut enää vierailukieltoja ja omaiset ja läheiset saivat vieraila yksiköissä normaaliin tapaan. Asukkaiden virkistykseksi järjestettiin monipuolista ohjelmaa, muun muassa musiikkiesityksiä. Vuoden merkkipaaluja oli muun muassa Kaukalahden elä ja asu - seniorikeskuksen 10-vuotisjuhlat. Yksiköiden vaihtelevan koronatilanteen vuoksi suosittiin kuitenkin tapahtumien järjestämistä ulkona.

Yhteisöllisiä asumisen ratkaisuja huomioitiin kaavoituksessa: uusia ikääntyneiden asumiseen tarkoitettuja hankekaavoja oli käynnissä Niittykummussa ja Mankkaalla. Ikääntyneille sopivien

erilaisten yhteisöllisten asumisratkaisujen selvitystyötä ja suunnittelua tehtiin yhdessä vanhusten palvelujen kanssa.

Vanhusneuvostolle esiteltiin pitkän aikavälin palveluverkkosuunnitelmaa. Espoon kasvava asukasmäärä vaikuttaa etenkin päiväkotien ja koulujen kasvavaan kysyntään, mutta palveluverkkosuunnitelmassa huomioidaan myös kasvavan ikääntyneen väestön palvelutarpeet.

4. Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelma mielen hyvinvoinnin edistäjänä

Hyvinvoiva Espoo -ohjelma (2021- 2025) siirtyi hyvinvoinnin ja terveyden toimialalta kasvun ja oppimisen toimialalle loppuvuodesta 2021. Valtuusto hyväksyi helmikuussa 2022 ohjelmalle neljä hyötytavoitetta: Espoolaisten osallisuus lisääntyy ja yhteisöllisyys vahvistuu, espoolaisten yhdenvertaiset mahdollisuudet edistää omaa hyvinvointiaan lisääntyvät, espoolaisten mielen hyvinvointi vahvistuu ja hyvinvointia ja terveyttä edistetään Espoossa ja yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Päättävöitteeksi nostettiin Exit korona, koronasta kasvuun ja eteenkin lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukeminen.

Kuulemisesta kumppanuuteen periaatteella tehtiin nuorisovaltuustolle, vanhus- ja vammaisneuvostoilte sekä kotoutumisen edistämisen neuvottelukunnalle kysely hyvinvointia lisäävistä toimenpiteistä. Lähiympäristön viihtyisyys ja siisteys nousivat kaikkien ryhmien vastauksissa esille. Yhteisöllisyyttä lisäävänä toimenpiteenä espoolaiset istuttivat viisituhatta kukkasipulia palvelutalojen läheisyyteen, samalla onnittelten 50-vuotiasta kaupunkia. Kukkasipulien istutusta koordinoi Hyvinvoiva Espoo -ohjelman tukema Senioripaku -toiminta.

Elinvoiman palvelualueen pilottihanke Senioripaku kiersi kesän aikana innostaen vanhuksia koronan jälkeen takaisin liikunta- ja kulttuuripalvelujen piiriin. Samalla huolehdittiin ikäihmisten terveyden seurannasta ja vanhuspalveluohjannasta. Senioripaku järjesti kaikkiaan 39 tapahtumaa ja tavoitti noin 800 ikäihmistä. Syksyn aikana rakennettiin myös vanhuspalvelujen hyte-yhdyspintaa hyvinvointialueelle.

Lapsiköyhyyttä ehkäistiin ja tuettiin perheiden yhteistä tekemistä Voi hyvin Espoossa! Må bra i Esbo! Feel good in Espoo! -hyvinvointilipuilla. Kohteena olivat Luontokeskus Haltia, WeeGeen kulttuurikeskus sekä liikunnan ja kulttuurin palvelut. Sosiaali- ja vammaispalvelut jakoivat liput noin 1760 henkilön käyttöön joulukuussa.

Esteetön luontopolku valmistuu Espoon Lakistoon kesällä 2023. Hyvinvoiva Espoo -ohjelma tuki 30 000 eurolla tätä Helsingin Diakonissalaitoksen hanketta.

Huomaa hyvä! Ilonpalautuspaketti mahdollistettiin 4000 ensimmäisen luokan oppilaalle, heidän huoltajilleen ja opettajille. Positiivista kasvatusta ja luonteen vahvuuksia tukeva koulutus- ja materiaalipaketti sekä Huomaa hyvä -palvelu ovat käytössä lukuvuoden 2022-2023 ajan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Luonteen vahvuuksien kehittäminen lisää muun muassa lasten ja nuorten resilienssiä, joustavuutta selviytyä haastavista tilanteista.

Nuorten mielen hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä tuettiin kannustamalla oppilaskuntia toimintaan ja kouluja osallistumaan hyvinvointia lisääviin tapahtumiin, kuten Vapaa! Fri! -vapaaehtoistoimintaan, Tapahtumien Tiistai -tempaukseen ja toisen asteen Hyvinvointi virtaa -viikkoon. Oppilaskunnat järjestivätkin erilaisia hyvis-tapahtumia useilla koululla ja lukioissa.

Henkilöstön mielenterveystaitoja tuettiin Mieli ry:n koulutuksilla. Koronan aiheuttama rasite ja hyvinvointialueiden organisaation muodostaminen vähensivät kouluttautumista. Hyvinvointitaitoja tukemaan jaettiin kaikkiin varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja toisen asteen koulutuksen yksiköihin Mieli ry:n mielenterveydenkäsi -julisteita.

Hyvinvointialueiden ja Espoon yhteistä hyvinvointityön yhdyspintaa rakennettiin muun muassa järjestötapaamisen kautta ja perehtymällä hyvinvointialueiden organisaation valmisteluun. Yhteisöllisen opiskeluhoitoon työkalun suunnittelu aloitettiin ja suunnitelmaa tarkennettiin moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä loppuvuoden aikana. Suunnitelman perustella ohjausryhmä päättää, eteneekö työkalun toteutus osana Hyvinvoiva Espoo -ohjelmaa.

Ohjelma viesti toiminnastaan Espoon sivustoilla, tulosyksiköiden viestintäkanavien ja Wilma-viestien kautta. Ohjelman toimenpiteistä valmistui myös lehtiartikkeleita. Lisäksi kehitettiin poikkihallinnollista yhteistyötä johtoryhmien ja ohjelmatapaamisten kautta. Toiminta toteutettiin talousarvion puitteissa.